

ИЗ СТАРЕ АРХИТЕКТУРЕ БЕОГРАДА

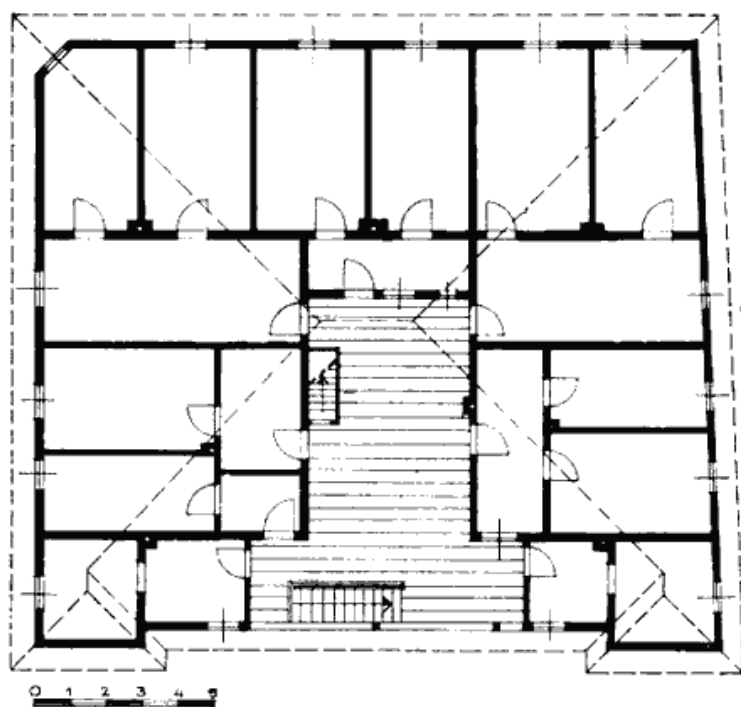
У непосредној близини Варош Капије, у Бранковој улици број 1, налази се до данас још очувана једна већа стара кућа.

Слична већини варошких зграда, а нарочито карактеристична за стару варошку архитектуру Београда, и ова је кућа на спрат са приземљем, као и подрумом који је испод једног њеног дела, према савској падини. Овај тип кућа на спрат са симетричним распоредом просторија и низом одаја распоређених око једног централног простора — диванане, овде делимично отвореног на спрату, води своје порекло још из ранијих времена које је касније имало

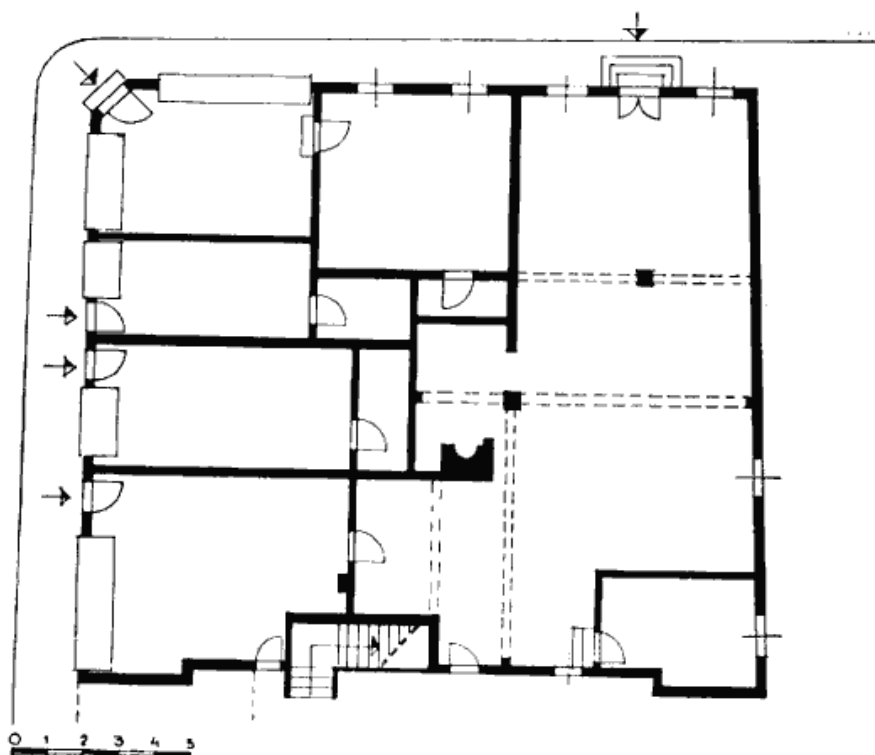
утицај на њихово формирање. Такве куће симетричне основе, код којих је средишни простор — двориште, био потпуно отворен, биле су познате још у старим архитектурама, а нарочито на Ближем Оријенту. Собе су биле распоређене унаоколо око тог средишног простора и окренуте својим отворима, вратима и прозорима ка унутрашњости. Касније се у нашим крајевима, на муслиманској кући, овај централни део претвара у делимично отворен простор (фасаду према башти), најчешће на прилазној фасади, заштићен кровом под којим је обично смештено и дрвено степениште.

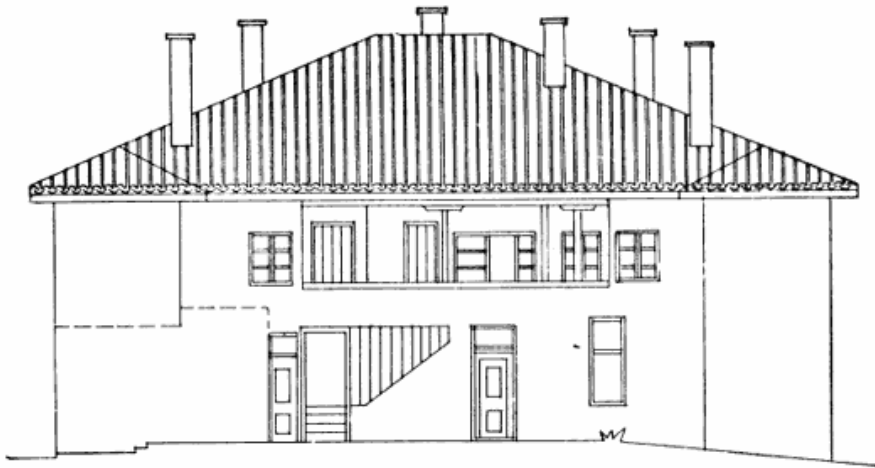
Сл. 1 — Изглед старе куће на углу Бранкове улице у Београду

Сл. 2 — Основа спрата са дивананом и симетрично распоређеним одајама унаоколо

Сл. 3 — Основа приземља са дућанима према Бранковој улици и једним већим магацином

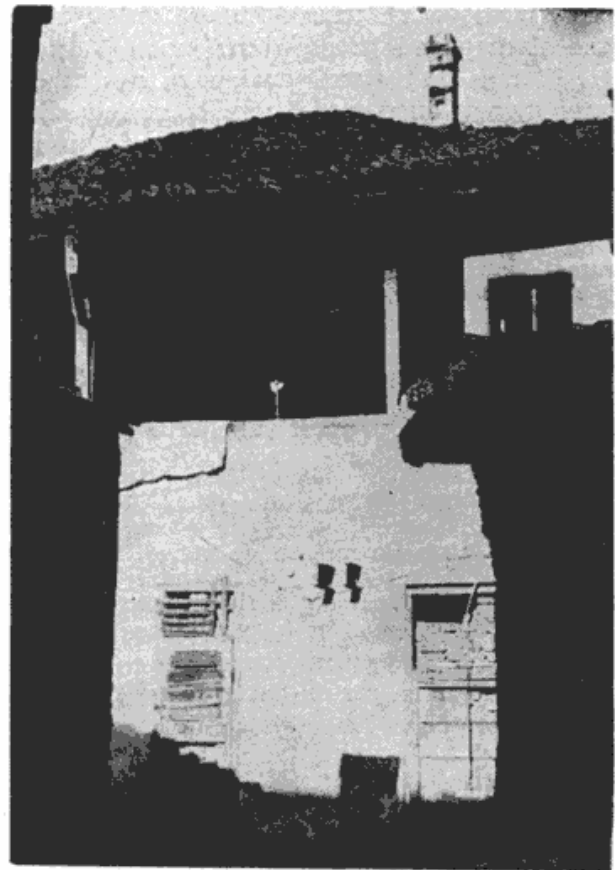
Сл. 4. — Изглед фасаде према дворишту са дивананом у горњем делу и видљивим степеништем. Цело решење је, и ако скромно, ипак скоро монументално, нарочито кад се апстрахују накнадно импровизовани отвори у приземљу

Кућа у Бранковој улици на којој се ова типична диспозиција симетричног типа види у основи спрата, потсећа на један бољи и већи конак из прошлости, каквих је, осим већ познатих конака у Србији (у Рудару код Лесковца, у Пријеполу и тако даље), било у старом Београду пред ослободилачким устанцима почетком XIX века. Међутим, по броју просторија које ова кућа садржи у горњем делу, мало је оваквих зграда познато. Кућа у Јевремовој улици и конак књегинје Љубице у Београду¹ (који је својом величином као и декоративном обрадом спољних фасада и унутрашњих ентеријера далеко значајнија грађевина) ипак су сличног основног распореда, али са мањим бројем одаја. Може се претпоставити, да је овако велики број соба, у кући у Бранковој улици, настао каснијим преграђивањем једне у две одаје, што би значило, да је првобитно било пет већих просторија. С леве и десне стране улазило се са простране диванане, како је, уосталом, и данас, у нешто издужене одаје које су често код већих кућа служиле као одаклије. Из њих се обично ложило а пећи су загревале суседне собе. Овакав је случај и код већ поменутог конака књегинје Љубице и зграде у Јевремовој улици.

Приземље је данас у великој мери изменило свој првобитни распоред нак-

надним презиђивањем зидова. Данас су у приземљу према Бранковој улици дукани и магацини. У конструктивном погледу кућа носи обележје бондручног начина зидања.

Слика бр. 5 не даје ни издалека

Сл. 5 — Део просторног трема (диванане) на спрату

¹ Види: Бранислав Ђ. Којић: *Стара градска и сеоска архитектура у Србији*, Бгд. 1949.

претставу дворишне фасаде, међутим башта фасада је једина која је изразита и заслужује пажњу. Док су уличне фасаде сасвим једноставне, овде је, на спрату, дат један отворен трем (под којим су и степенице) који је вероватно некада гледао на какву зелену башту а не само на обично поплочано двориште.

Скромно профилисани дрвени „јастуци“, подухваћени ступцима на горњем делу фасаде према дворишту, ди-

ванани, уједно чине сву преосталу декоративност ове заборављене и запуштене зграде. Она својим спољним изгледом према улици не одаје програмску величину унутрашњости, због које заслужује да буде забележена као још један пример старе архитектуре Београда, од које нам модерни урбанистички развој града свакога дана односи по један од оваквих, мада већ сиромашних, ипак још ретких сведока прошлости.

UN EXEMPLE DE L'ARCHITECTURE ANCIENNE DE BELGRADE

DJ. PETROVIĆ

Dans la proximité immédiate de Varoš-Kapija (Porte de la Ville), au numéro 1 de la rue Brankova, se trouve encore aujourd'hui une assez grande maison ancienne.

Ce type de maisons anciennes aux chambres symétriquement disposées autour d'un hall central (divan'hana), ici en partie ouvert à l'étage, est d'origine très ancienne, qui a probablement influencé leur formation. De telles maisons à base symétrique étaient connues des architectures anciennes surtout au Proche Orient, où l'espace central — cour intérieure — était ouvert complètement. Les chambres étaient disposées autour de lui et tournées par leurs ouvertures, portes et fenêtres, vers cette cour intérieure. Plus tard, dans

certaines de nos régions, cette partie centrale de la maison se transforme, dans les maisons musulmanes, en une ouverture de la façade donnant sur le jardin, protégée par un auvent, qui abrite d'habitude l'escalier en bois.

Des consoles modestes en bois, soutenues par des colonettes dans la partie supérieure de la façade donnant sur le jardin, c'est-à-dire dans la »divan'hana«, représentent toute la décoration de cette maison oubliée et négligée. Son aspect extérieur, vu de la rue, ne permet pas de se rendre compte des dimensions du corps intérieur du bâtiment, qui mérite d'être inscrit parmi les exemples de l'architecture ancienne de Belgrade.

Illustrations dans le texte:

Fig. 1 — La vieille maison de la rue Brankova à Belgrade, vue de la rue

Fig. 2 — Les plans de l'étage avec le hall (divan'hana) et les chambres disposées symétriquement autour

Fig. 3 — Plan du rez-de-chaussée avec les ma-

gasins donnant sur la rue Brankova et avec une réserve assez grande

Fig. 4 — La façade sur la cour avec la baie vitrée à l'étage et l'escalier ouvert

Fig. 5 — Une partie du grand hall (divan'hana) à l'étage